

Mina-Maria Rusu (coord.)

Geanina Cotoi

Irina Hăilă

Mihaela Timingeriu

Exerciții practice de
Limba și literatura română

CAIET DE LUCRU

Clasa a V-a

Ediția a V-a

Acest auxiliar didactic este aprobat pentru utilizarea în unitățile de învățământ preuniversitar prin O.M.E.N. nr. 3022/08.01.2018.

Lucrarea este elaborată în conformitate cu Programa școlară în vigoare, aprobată prin O.M.E.N. nr. 3393/28.02.2017.

Redactare: Bianca Vișan, Amalia Mărășescu, Daniel Mitran

Tehnoredactare: Stelian Bigan

Pregătire de tipar: Marius Badea

Design copertă: Mirona Pintilie

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Exerciții practice de Limba și literatura română : caiet de lucru : clasa

a V-a / Mina-Maria Rusu (coord.), Geanina Cotoi, Irina Hăilă, Mihaela

Timingeriu. - Ed. a 5-a. - Pitești : Paralela 45, 2022

ISBN 978-973-47-3660-7

I. Rusu, Mina-Maria

II. Cotoi, Geanina

III. Hăilă, Irina

IV. Timingeriu, Mihaela

811.135.1

COMENZI – CARTEA PRIN POȘTĂ

EDITURA PARALELA 45

Bulevardul Republicii, nr. 148, Clădirea C1, etaj 4, Pitești,
jud. Argeș, cod 110177

Tel.: 0248 633 130; 0753 040 444; 0721 247 918

Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492

E-mail: comenzi@edituraparelela45.ro

Tiparul executat la tipografia Editurii Paralela 45

E-mail: tipografie@edituraparelela45.ro

Copyright © Editura Paralela 45, 2022

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,

iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparelela45.ro

Dragul nostru elev, draga noastră elevă,

Am pregătit pentru tine un Caiet de lucru care te va ajuta să înțelegi mai ușor ceea ce presupune programa școlară pentru clasa a V-a, la Limba și literatura română. Vei descoperi, în paginile acestui auxiliar didactic, exerciții diverse, ordonate de la simplu la complex, astfel încât să-ți poți urmări progresul în învățare.

Surpriza acestui auxiliar didactic este rubrica intitulată Plicul cu jocuri. Aici, vei găsi o serie de jocuri, care îți vor solicita creativitatea și te vor pune în situația de a folosi ceea ce înveți la școală într-un mod original și amuzant.

Dragi profesori și părinți,

La începuturile introducerii termenului *competență* ca preambul pentru vechile programe de limba și literatura română, s-a operat o ajustare terminologică, fără modificări curriculare prin care să se înțeleagă faptul că *obiectivele* acestora se aflau în raport de complementaritate cu secvența cunoscută sub numele de *atitudini și valori*, care atrăgeau atenția explicit asupra faptului că profesorul are obligația de a proiecta cunoștințele derivate din programă în evoluția postșcolară a elevului, în viața lui viitoare de adult, accentuând asupra aspectului formativ al învățării. Aveam, așadar, o programă proiectată pe *obiective, atitudini și valori*, reflectate în *activități și învățare* și în *conținuturi asociate* al căror nivel de înțelegere era evaluat concret la examenele naționale, ca o finalitate imediată a procesului în miezul căruia se afla elevul, pe toată durata școlarității în gimnaziu.

În etape succesive, am încercat să eliminăm din vechea programă acele cunoștințe care nu aveau relevanță pentru aria de cultură generală, în care se poziționează învățământul preuniversitar gimnazial, fapt care nu s-a reflectat și în tipărirea unor manuale adecvate simplificării și reajustărilor programei. Acest aspect a favorizat ignorarea de către profesor a programei simplificate și luarea doar a manualului/manualelor drept reper al activității de predare-învățare. Astfel, am constatat că scrisorile metodice transmise către profesori nu au reușit să-i convingă pe aceștia asupra necesității simplificării cunoștințelor pe fondul aplicării principiului accesibilității, fapt care a condus la continuarea practicii de a preda conținuturile propuse de manuale, ba chiar și mai mult, la aprofundarea acestora cu ajutorul auxiliarelor didactice, în majoritate complicând prezentarea faptelor de limbă și a fenomenului literar. Se ajunsese, acum câțiva ani în urmă, la o încărcare a elevului cu *informații*, care mai de care mai *sofisticate*, mai *abstracte* și mai *inutile* care frâneau sau chiar deturnau de la sensul corect procesul de optimizare a comunicării și de receptare/producere a textului literar. În paralel, auxiliarele didactice de pe piață ofereau soluții de aprofundare și de extindere a programei vechi, astfel încât elevul, aflat între aspirația de a obține o notă cât mai mare la examenele naționale și de a avea asigurat un loc la liceul dorit, devenea, prin perseverența cu care memora cunoștințele predate de către profesor, o persoană pentru care școala reprezenta doar un spațiu formal de obținere a unor note recunoscute la nivel național, departe de a-i oferi șansa formării competențelor generale din cadrul disciplinei. Noile programe au rezolvat problema competențelor, în manieră pedagogică, astfel încât secvența *atitudini și valori* să fie integrată corect în cele cinci competențe generale, din care derivă *competențele specifice*.

Pentru a sprijini înțelegerea corectă a deplasării accentului programei de pe cunoștințe pe formarea de competențe, am considerat necesară punerea la dispoziția profesorilor a unor auxiliare didactice care, în viziune total modernă,

suplineau incoerențele din manualele vechi și aplicau corect noua viziune din programa centrată pe competențe. Acest deziderat s-a accentuat cu fiecare ediție a *Exercițiilor practice*, lucrare care a dat coerență vechii programe în contextul în care s-a încercat și s-a reușit o actualizare a vechiului model curricular, centrat pe obiective, fiind de un real folos atât elevilor, cât și profesorilor de gimnaziu, în procesul complex de formare a competențelor generale și specifice, corelate cu competențele-cheie, așa cum prevede nivelul intermediar la care se află elevul de gimnaziu. Aceste inconveniente sperăm să le fi rezolvat noile programe, construite din start pentru a forma elevilor *competențe de comunicare și culturale* reale care să le asigure un orizont de cultură generală adecvat vârstei, să-i sensibilizeze în raport cu valorile perene ale lumii și să le favorizeze inserția socială de succes.

Această ediție a lucrării se pliază perfect pe noutățile din curriculum pentru clasa a V-a (noile planuri-cadru, noua programă și noile manuale) și contribuie substanțial la formarea de competențe reale privind disciplina limba și literatura română, fiind de fapt o variantă prietenoasă și atractivă, utilă nu doar elevilor și profesorilor, ci și părinților interesați de progresul propriilor copii.

Recomandarea noastră este de a utiliza acest auxiliar care, prin structură și conținut, prin exercițiile diferențiate propuse și aplicate particularităților de vârstă ale elevilor, poate fi considerat o formă dezvoltată de parcurgere a programei, astfel încât orice activitate de evaluare aplicată elevilor va dovedi faptul că ei au atins performanțe maxime, în primul rând pentru că au fost sprijiniți de o carte scrisă cu har pentru ei, de dascăli creativi, cu experiență în activitatea la catedră.

Autoarele

EVALUARE INIȚIALĂ

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

- Grigore, vorbește precis, fără ocol. Ce propui?
- Slavă Domnului!... Pe Dănuț mi-l dați mie... Stați, nu vă alarmați! Pe Dănuț îl dați pe mâna mea.
- Preciș, nu așa.
- Preciș: îl dau intern* la o școală din București – la care, vom vedea. Vorbesc principial... [...]
- Vorbim în principiu. Mai departe?
- Bun... Vacanțele le petrece la București – sau aiurea – în tovărășia mea. În tot cazul nu acasă.
- Cum??
- Stai, Alice. Nu-s atât de negru! Vorbesc de vacanța de Paști și de Crăciun; cea mare, evident, o petrece cu voi, la Medeleni [...].
- Grigore dragă, să nu-l văd un an întreg?
- N-ai decât să vii când nu mai poți, împreună cu Iorgu – el are destule procese la Casație – și să-l vezi... În vorbitor însă.
- Și cine are să se îngrijească de el? Cine-are să-l îmbrace? Să-l cârpească?
- Eee! Asta-i!... Cine are să-i șteargă nasul! Cine-are să-i potrivească pălăria! De ce nu-l însori, Alice?... Nu-nu, n-ai nici o grijă! Îngrijesc eu de el, cât trebuie și cum trebuie.
- ...Grigore, și casa noastră?... Rămâne goală... [...]
- Din ochii închiși ai doamnei Deleanu, lacrimi repezi curgeau pe obraji căzând pe fața de masă. Uneori, palmele i se ridicau – răzvrătite sau rugătoare – și iar cădeau, învinse de lacrimi.
- În sofrageria fără de copii și cu toamnă plutea țâcerea și apăsa viața.
- Domnul Deleanu întoarse capul spre fereastră, uitând țigara aprinsă pe fața de masă. Herr Direktor se surprinse oftând, și tuși.
- Ascultă, Grigore, începu doamna Deleanu ștergându-și ochii, nu cu batista, ci cu palmele, Dănuț... Dănuț – glasu-i tremura, ca și bărbia – Dănuț e un copil, șopti ea, izbucnind în plâns.
- Fața de masă începu să ardă negricios, nebăgată în seamă de nimeni. Domnul Deleanu se retrase lângă fereastră. Herr Direktor ridică din umeri.
- Da, Alice dragă, asta-i soarta noastră. Suntem copii... până când nu mai suntem... Suntem oameni... pe pământ... Facem și noi ce putem...
- Grigore, îl rugă doamna Deleanu, cu ochii acoperiți, nici nu-i pregătit... N-are uniformă... Nici nu-i pregătit... Câte nu-i trebuie... Dacă nu-i pregătit...
- Ia să lăsăm jalea la o parte! Parcă l-am prohodit. Ce Dumnezeu! Doară nu-l trimitem la moarte! Vom face din el un om întreg, un bărbat. Și vom fi fericiți cu toții.

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*, fragment)

*intern – (elev sau ucenic) care locuiește într-un internat sau acolo unde învață meseria.

Partea I (28 de puncte)

1. (4p) Notează câte un cuvânt cu sens asemănător pentru cuvintele subliniate în textul dat: *căzând*, *rugătoare*, *tăcerea*, *oftând*.

.....

2. (4p) Precizează câte un cuvânt cu sens opus pentru cuvintele puse în chenar în textul dat: *aprinsă*, *acoperiți*, *jalea*, *fericiți*.

.....

3. (4p) Alcătuieste enunțuri cu ortogramele: *ia/i-a*, *cam/c-am*, *neam/ne-am*, *iau/i-au*.

.....

.....

4. (4p) Transcrie, din textul dat: un verb, un substantiv, un pronume personal și un adjectiv.

.....

.....

5. (4p) Formulează două propoziții care să aibă legătură cu fragmentul dat, folosind, ca semne de punctuație, semnul întrebării și punctul.

.....

.....

6. (4p) Alege răspunsul corect:

◆ Cuvântul *întreg* are: a) două silabe; b) trei silabe.

◆ Cuprinde numai substantive seria: a) *glasul*, *doamna*, *copil*, *școala*; b) *bărbat*, *întreg*, *uniformă*, *Grigore*.

◆ Formele de plural ale substantivelor *tovărășie*, *an*, *copil*, *fereastră* sunt corect indicate în seria:

a) *tovărăși*, *ani*, *copii*, *ferestre*; b) *tovărășii*, *ani*, *copii*, *ferestre*.

◆ Numărul verbelor din secvența: *În sufrageria fără de copii și cu toamnă plutea tăcerea și apăsa viața*. este:

a) unu; b) doi.

7. (4p) Explică rolul liniei de dialog în secvența: — *Grigore, vorbește precis, fără ocol. Ce propui?*

.....

.....

Partea a II-a (12 puncte)

8. (4p) Identifică, în text, două cuvinte/secvențe care se referă la spațiul/locul unde se petrec întâmplările.

.....

9. (4p) Formulează două idei care se pot desprinde din textul dat.

.....

.....

Elemente de interculturalitate

Carte românească de învățătură: de la prima carte tipărită la cartea digitală

I. Carte, cititor, lumi imaginare

Inițiere

1. Citește cu atenție textele următoare, apoi rezolvă cerințele.

A. *Efectul Mooreeffoc înseamnă să iei un lucru cu care te-ai familiarizat și să pui în dreptul lui o oglindă imaginară, pentru a-ți schimba perspectiva: să iei familiarul și să-l modifice ușor pentru a-l face să pară nefamiliar și straniu. Termenul a fost creat de Charles Dickens când scriitorul a intrat într-o zi într-o cafenea și a observat că, privită dinăuntru, inscripția „Coffee Room” [Cafenea, t.n.] apărea de-a-ndoaselea. Acest lucru a avut efectul transformării unui spațiu familiar în ceva nou și straniu: un loc cu un limbaj pe care, inițial, scriitorul nu l-a înțeles.*

(Kerri Smith, *Lumea imaginată de...*, fragment)

B. *Am remarcat câteva lucruri ciudate la motanul cu placă de surf.*

Lucrul numărul unu. Era un motan cu placă de surf.

Lucrul numărul doi: Purta un tricou. Pe el scria: PISICILE CONDUC, CÂINILOR LE CURG BALELE.

Lucrul numărul trei: Ducea cu el o umbrelă închisă, de parcă se temea să nu se ude. Ceea ce, dacă te gândești, nu-i chiar esența surfingului.

Lucrul numărul patru: Nimeni altcineva de pe plajă nu părea să-l vadă.

A prins un val bun și a alunecat cu pricepere pe el. Dar, când s-a apropiat de țărm, a făcut greșeala să deschidă umbrela. O rafală de vânt l-a tras spre cer. Câteva secunde mai târziu și ar fi lovit un pescăruș.

(Katherine Applegate, *Crenshaw*, fragment)

C. *...Gospodina găsi urme mărunte de dinți în cașcaval și înțelese: șoarecii și-au făcut cuib în cămara cu bunățuri! A pus curse, pe unde bănuia că vor ieși pârdaľnicii cu ochii mici ca două gămălii negre, iar Motanul a fost închis, peste noapte, în cămară. Dar, ca orice pisică bătrână, Motanul era leneș. Își căută culcuș cald într-o ladă cu talaș mărunț și adormi torcând, în gând, amintiri din alte vremuri. În zori, o șoricioacă bătrână a scos capul, cu sfială, din gaura adâncită în tencuiala veche. Mirosea primejdia.*

După câteva clipe, sări sprintenă pe un dulăpior și încremeni cu botul pe labe: în lada cu talaș mărunț era un dușman crunt. Curând își dete seama că Motanul doarme și șoricioaca adulmecă aerul, veselă. Cu asemenea dușman, era sigură de izbândă.

(G. M. Zamfirescu, *Mama*, fragment)

D. Jack căută în săculeț și scoase cartea despre China. O deschise și citi cu voce tare:
Acum 2000 de ani, a domnit primul împărat al Chinei. Deoarece își alesese drept simbol dragonul, a fost supranumit „Împăratul Dragon”. În China, dragonii sunt considerați niște ființe curajoase și puternice.

- Împăratul Dragon? Sună cam înspăimântător, spuse Jack.
- Mie îmi place cum e îmbrăcat.

(Mary Pope Osborne, *În țara Împăratului Dragon*, fragment)

a) Completează spațiile din dreptul fiecăruia dintre răspunsurile următoare cu literele corespunzătoare textelor date:

- Text aliniat la dreapta. ...
- Text aliniat la stânga. ...
- Text în care apar enunțuri scrise în întregime cu majuscule. ...
- Text cu margini egale (dreapta-stânga). ...
- Text cu un singur alineat. ...
- Textul cu șase alineate. ...
- Text cu ilustrație. ...

PE b) Prezintă, în 60-100 de cuvinte, legătura dintre textul D și ilustrație.

PLICUL CU JOCURI

Jocul Imaginație fără limite

Se dau următoarele cuvinte: *cititor, carte, imaginație*. Alege încă trei cuvinte din textele date, apoi transformă-le pe toate, după modelul prezentat în textul A.

Creează un text de 100-120 de cuvinte, cu titlul *Lumea pe dos*, în care să folosești toate cuvintele obținute de tine. Le poți transforma în nume de persoane, de locuri sau de obiecte.

2. Să presupunem că textul creat de tine, *Lumea pe dos*, va fi inclus într-un volum pentru copii. Trebuie să colaborezi cu editorul, pentru a hotărî cum va fi tipărit textul tău. Stabilește cum va fi așezat textul în pagină, dacă va avea ilustrații, cum vor fi alese aceste ilustrații.

Consolidare

3. Realizează câte o ilustrație adecvată pentru fiecare dintre textele A, B, C. Prezintă, în 30-50 de cuvinte, legătura dintre text și ilustrația creată de tine.

4. Imaginează-ți că te-ai transformat într-o carte și te afli într-o bibliotecă. Prezintă o zi din viața ta, în 80-120 de cuvinte.

Aprofundare/Excelență

5. Alcătuieste o rețetă pentru un desert numit *Prăjitura-carte*, în care să integrezi și următoarele cuvinte: *bucurie, gust, fantezie, spontaneitate*.

Ameliorare

6. Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Împăratul Dragon privi flăcările înălțate spre cer. Aerul din jur era gros și vălurit. Cărțile din bambus erau așezate în teancuri lângă foc, așteptând să fie arse.

— *Repede! îi grăbi savantul.*

Săriră imediat din car și se alătură mulțimii din jurul focului.

Împăratul Dragon strigă la soldați. Aceștia începură să arunce cărțile pe foc. Bambusul trosnea când se aprindea.

— Opriți-vă! strigă Annie.

Jack o prinse de mână:

— Taci din gură!

Annie se trase deoparte.

— Opriți-vă! strigă ea iarăși, dar vocea ei se pierdu în zgomotele produse de focul arzând.

— Uite povestea voastră! strigă savantul.

Arată către o carte din bambus care căzuse dintr-un teanc.

— O iau! spuse Annie hotărâtă și se grăbi să ajungă la ea.

— Annie! strigă Jack.

Dar fata puse de deja mâna pe mănunchiul de fâșii din bambus și le căra înspre ei.

— Am luat-o! Repede, bag-o în săculețul tău!

(Mary Pope Osborne, *În țara Împăratului Dragon*, fragment)

a) Notează ce soartă urmează să aibă cărțile de bambus.

.....

.....

b) Asociază personajele din coloana A cu acțiunile menționate în coloana B:

A	B
Împăratul Dragon	încep să arunce cărțile pe foc.
Jack	o prinse de mână pe Annie.
Annie	strigă la soldați.
Savantul	arată spre o carte din bambus.
Soldații	cară mănunchiul de fâșii de bambus.

c) Transcrie o secvență din textul dat care ilustrează o trăsătură a lui Annie.

.....

.....

d) Imaginează o continuare a textului dat, în 80-120 de cuvinte, prezentând acțiunile lui Jack și Annie pentru a salva cartea de bambus.

II. Carte românească de învățătură

Citește cu atenție textul care urmează, apoi rezolvă cerințele:

Când lucram la Istoria critică, am căzut peste autobiografia din 1855 a lui Timotei Cipariu, pe care a editat-o Maria Protase în 1972. Scriitorul ardelean povestește că de mic i-a plăcut cartea și că citea Alexandria* neînvățat de nimeni. Cei care-l ascultau credeau că o spune pe de rost. Exemplarul, mâncat (adică pierdut) de un tăietor de lemne, s-a întors la Cipariu după câteva decenii [...]. Tot de pe Alexandria a învățat să citească românește Heliade Rădulescu*. El povestește cu umor cum, știind din școală doar greceasca deprinsă de pe octoih* și psaltire*, a auzit într-o zi la poarta bisericii Crețulescu pe „un fecior sau vizitiu care citea în gura mare Alexandria și câți trecea pe drum se oprea și asculta”. Cumpărând cartea, Heliade constată că „în mânele mele iera mută”. Se împiedica într-o grămadă de slove* care se mănau cu turnuri, scorpii sau caracatițe. În cele din urmă, dă chirilicelor* de rost și citește cartea din scoarță în scoarță.*

Ca să nu fie supărat de nimeni, urcă în podul casei și se vâra într-un horn. Lipsa de la școală nu i-a fost simțită, dar, într-o zi, o servitoare care voia să dărăcească* niște lână în pod se pomenește cu el ieșind din horn, plin de funingine ca un drac, așa că țipă de ridică în picioare casa. Costache Negruzzi* datorează cititul pe românește lui Petru Maior. În tot lașul se învăța pe vremea aceea românește doar la școala de la Socola, acolo unde va urma Creangă seminarul. La Socola se tipăreau calendare și cărți bisericești în românește. Aflând taică-său, care cumpăra tot ce se tipărea la Socola, că nu știe decât grecește, i-a adus un dascăl acasă, care însă l-a luat de la abecedar. Jignit, Negruzzi l-a alungat pe bătrânul grămatic și s-a pus pe citit istoria lui Maior, descoperită într-o ladă (bibliotecile vechi nu erau la vedere!), laolaltă cu Viețile sfinților, Istoria lui Arghir (și Heliade o știa), letopisețul lui Nicolae Costin sau romanele doamnei de Genlis.

Cu doru-mi aduc aminte, vorba lui Cipariu, de primele cărți pe care le-am citit și pe care le-am mâncat. Spre deosebire însă de Alexandria latinistului ardelean, niciuna nu s-a mai întors la mine.

(Nicolae Manolescu, *Viață și cărți*, fragment)

* Timotei Cipariu – cărturar român din Transilvania, membru fondator al Academiei Române, lingvist, istoric, teolog, pedagog și orientalist, „părintele filologiei române”, poliglot (cunoștea circa 15 limbi);

* *Alexandria* – roman popular, apărut în Egipt (probabil în secolul al III-lea î.H.), care evocă, apelând adesea la elemente miraculoase, fantastice, războaiele lui Alexandru Macedon. Răspândit în toată Europa, romanul a pătruns în literatura română printr-o traducere în slavonă. Această versiune stă la baza primei prelucrări românești cunoscute (*Alixândria*), datând din a doua jumătate a secolului al XVI-lea și păstrată în copii manuscrise, în toate provinciile românești. Elemente din *Alexandria* au intrat în folclor (colinde, orații etc.) și în onomastica populară;

* Ion Heliade Rădulescu – scriitor român din perioada pașoptistă;

* *Octoih* – carte religioasă, cuprinzând aspectele specifice oficiului slujbelor și canoane;

* *Psaltirea* – carte bisericească de ritual, cuprinzând cei 151 de psalmi atribuiți regelui David; face parte din *Vechiul Testament*;

* Costache Negruzzi – scriitor român din perioada pașoptistă;

* *chirilice* – litere ale vechiului alfabet slav;

* *slove* – litere;

* *a dărăci* – a scărmana, a destrăma, a pieptăna lâna, cânepa etc. cu daracul.

Inițiere

1. Scrie răspunsuri la fiecare dintre întrebările date:

• Cum se numește textul pe care îl citea Timotei Cipariu, așa cum rezultă din textul dat?

.....

• Ce constată Ion Heliade Rădulescu când încearcă să citească *Alexandria*?

.....

• Prezintă, în 20-40 de cuvinte, împrejurările în care Ion Heliade Rădulescu citește *Alexandria*.

.....

.....

.....

.....

• De ce aduce tatăl lui Costache Negruzzi un dascăl acasă?

.....

.....

• Ce cărți citește Costache Negruzzi, învățând limba română?

.....

Consolidare

2. Ținând cont de informațiile transmise în text și de explicațiile oferite la finalul textului, formulează două observații despre cărțile care circulau în țările române în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

3. Explică, în 60-80 de cuvinte, semnificația termenului *a mânca*, în textul dat.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Când au apărut primele cărți tipărite în limba română, acestea erau scrise cu alfabet chirilic, creat pe baza unei variante a alfabetului grec vechi. În principatele române (Moldova și Țara Românească), alfabetul chirilic a fost folosit până în 1860, când a avut loc reforma ortografică, inițiată de Al. I. Cuza. În continuare, sunt date alfabetul chirilic și echivalentul fiecărei litere a acestuia în alfabetul latin (între parantezele pătrate apare pronunția fiecărui sunet redat prin litera respectivă). Privește imaginea cu atenție, apoi transcrie, folosind alfabetul chirilic, următorul mesaj: *Citesc multe cărți.*

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ё ё	Ж ж	З з	И и	Й й
а	бэ	вэ	гэ	дэ	е	ё	жэ	зэ	и	и краткое
[a]	[b]	[v]	[g]	[d]	[je/je/je/ε]	[jo/jo/o]	[z]	[z]	[i]	[i]
К к	Л л	М м	Н н	О о	П п	Р р	С с	Т т	У у	Ф ф
ка	эль	эм	эн	о	пэ	эр	эс	тэ	у	эф
[k]	[l]	[m]	[n]	[o]	[p]	[r]	[s]	[t]	[u]	[f]
Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	Ъ ъ	Ы ы	Ь ь	Э э	Ю ю	Я я
ха	ца	ча	ша	ща		ы		э	ю	я
[x]	[ts]	[tʃ]	[ʃ]	[ʃʃ]	-	[ɨ]	ʹ	[ɛ]	[ju/ɥ]	[ja/ɣa]

Aprofundare/Excelență

PE 5. Prezintă, în 60-80 de cuvinte, prima ta amintire legată de lectura unei cărți.

6. Prezintă, în 80-100 de cuvinte, o carte de care te-ai atașat/care ți-a plăcut atât de mult, încât să-ți amintești *cu dor* de ea.

Ameliorare

7. De-a lungul timpului, au fost folosite numeroase sisteme de scriere. Caută informații despre scrierea cuneiformă, hieroglife, alfabetul vechi grecesc și notează câte patru caracteristici ale acestora.

PLICUL CU JOCURI

Creatorul de semne

Creează-ți propriul alfabet, combinând sisteme de scriere despre care ai învățat/te-ai informat. Notează echivalentul fiecărui sunet, redat prin semnele create de tine, apoi redactează un mesaj de felicitare pentru ziua de naștere a unui prieten.

c) – Am reușit să fac un proiect excepțional la istorie. E incredibil! a spus Mihai, entuziasmat.

— M-ar mira nespun să fie atât de bun pe cât spui, a observat Silvia, calmă. Ultima dată când ai prezentat un proiect la istorie, nu ai impresionat pe nimeni.

— Vei vedea, de data aceasta îmi iau revanșa.

d) – Doriți să luați micul dejun la hotel? a întrebat recepționera.

— Desigur, de aceea am solicitat detalii despre condițiile de cazare, a răspuns turistul.

— Bine, aici aveți tichetele de masă.

2. Asociază fiecare enunț din stânga cu unul dintre verbele din dreapta, astfel încât să identifice sensul fiecăruia dintre actele de limbaj propuse:

Noi am ajuns ieri.

Îți promit că voi fi acolo la ora stabilită.

Ne plac prăjiturile cu frișcă.

Cerul s-a înnorat brusc.

Dă-mi voie să trec!

Trebuie să ne ajutați în această problemă.

Îți mulțumesc pentru tot ajutorul acordat.

Am înțeles din răspunsul vostru că trenul a avut întârziere.

Vrei să mergem la film?

Nu mai pot merge, mă dor picioarele.

Te rog să mă ajuți la rezolvarea acestui exercițiu.

Cred că ai făcut un calcul greșit, de aceea nu ai ajuns la rezultatul final corect.

Poți să adopți un ton civilizată. Nu-ți permit să țipi la mine!

Te felicit pentru rezultatele obținute.

Citește această carte, e minunată.

a afirma

a întreba

a solicita

a recomanda

a promite

a felicita

a declara

a insista

a presupune

a deduce

a se plânge

3. Unește casetele de dialog din stânga cu perechile de adiacență din dreapta:

— Ai cumpărat numai fructe? — Nu, am luat și legume.	întrebare – răspuns
— De ce ai întârziat la prima oră? — Nu sunt vinovat, am fost plecat din localitate și ne-am întors în această dimineață.	invitație – acceptarea invitației
— Mergi mâine la film? — Da, abia aștept.	invitație – refuzul invitației
— Ne însoțești la plimbare? — Nu pot, sunt prea ocupat, dar mulțumesc de invitație.	reproș – acceptarea reproșului
— Ai întârziat nepermis de mult. — Știu, te rog să mă scuzi, nu am avut cu ce veni, mașina s-a stricat azi-dimineață.	a face un compliment – a răspunde la un compliment
— Arăți minunat! Ți-ai schimbat tunsoarea? — Da, mulțumesc, mi-ai făcut ziua mai bună.	reproș – refuzul reproșului

4. Subliniază cu roșu secvențele care indică elemente paraverbale și cu albastru pe acelea care indică elemente nonverbale ale situației de comunicare în dialogurile următoare:

a) — Ce mi-ai făcut cu biletele? răcnește îngrozitor cu pumnii-nclieștați d. Lefter...

— Care belete? zbiară și chivuța ca o nebună...

— Să-mi scoți biletele! scrâșnește d. Lefter; să-mi scoți biletele, hoțolo! că te omor, mă-nțelegi? te omor!

Și-i trage Țâchii o palmă, s-o năucească. Atunci toate trei femeile se pornesc pe răgete, să crezi că s-a aprins o cușcă cu pantere.

(I. L. Caragiale, Două loturi, fragment)

- b) — Cum îți zice ție? îl cercetă bănuitor Dănuț.
 — A Marandei, să trăiți, răsună marțial răspunsul.
 — Și mai cum, băiețele? întrebă cu blândeță doamna Deleanu, scoborând pe scara trăsurii.
 — Gheorghită, sărut mâna!
 — Și nu ți-i teamă c-or să te mănânce câinii?
 — Ehe!...
 — Măi Gheorghită, să nu te miști de-aici! porunci Dănuț.

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*, fragment)

5. Identifică tema fiecăruia dintre dialogurile următoare:

- a) — Mamă, aș vrea să mă întâlnesc cu prietenii mei astăzi după-masă.
 — Unde vă întâlniți?
 — În apropierea casei lui George.
 — Mai ai și alte planuri pentru astăzi?
 — Nu, doar această întâlnire cu prietenii. Mă întorc în două ore.

- b) — Ai văzut noul model de telefon lansat de GTM?
 — Sigur. Abia aștept să merg la un magazin specializat, să-l probez.
 — Am înțeles că are mai multe funcții decât cel anterior.
 — Oare ce ar putea avea în plus?
 — Nu știu. După ce îl vezi, spune-mi și mie!

- c) — Ai citit vreo carte despre dinozauri?
 — Da, când eram mai mic. Cred că o mai am încă. Te interesează subiectul?
 — Mă interesează. Ai putea să-mi împrumuți cartea?
 — Sigur, nu e nicio problemă. Ți-o voi aduce astăzi.

- d) — Ai vreun hobby?
 — Da, îmi place să colecționez animale de pluș. Ție ce îți place în mod deosebit?
 — Eu nu colecționez nimic, dar îmi place foarte mult să citesc.
 — Interesant!

Consolidare

6. Completează spațiile punctate din dreptul fiecăruia dintre replicile următoare cu substantive comune (nume de ființe) sau cu substantive proprii (nume de persoane), cărora să le fie asociate rolurile de ascultător, respectiv vorbitor.

- a) — Ce faci astăzi după-masă?
 — Nimic deosebit.
 — Vrei să ne întâlnim în parc?
 — Bineînțeles. La ce oră?
 — La două îți convine?
 — Da. Ne vedem atunci.

- b) — Cum te numești și câți ani ai?
 — Marin Cojocaru, am doisprezece ani.
 — Vrei permis de intrare la toate secțiile bibliotecii noastre?
 — Da, desigur.

- c) — Astăzi va ploua la prânz, când te întorci de la școală. Să-ți iei umbrela!
 — Am înțeles. Mulțumesc că mi-ai spus. Tata când ajunge acasă?
 — La prânz.
 — Bine. La revedere!

d) — Bună ziua, copii! Toată lumea este prezentă astăzi?
 — Da.
 — Atunci, să începem ora.

e) — Te rog să mă ajuți la treabă. Este prea mult de lucru în jurul casei și nu mă descurc singur.
 — Te voi ajuta cu mult drag, bunicule!

7. Construiește câte o situație de comunicare de 2, 3 replici care să illustreze stările sugerate de următoarele emoticoane:

Epuizat

FuriOS

Fericit

Surprins

8. Unește replicile reprezentând răspunsuri la întrebări, din stânga, cu imaginile care sugerează sentimentele/emoțiile exprimate, din dreapta:

a) — Ce ai făcut la test?

— M-am descurcat foarte bine. Sunt sigur că voi lua o notă foarte bună.

b) — Ce e cu tine? Ce ai pățit?

— Cred că am văzut o fantomă.

c) — Ți-a plăcut filmul?

— Sunt atât de plictisit, încât nici nu pot să-ți răspund.

d) — Ce ai făcut, copile?

— Iartă-mă, mamă, am spart ecranul telefonului tău. Crede-mă, a fost un accident.

9. Construiește dialoguri de 3,4 replici, în care să folosești formulele de inițiere, de menținere și de încheiere a contactului verbal indicate:

a) — Bine ați venit,

.....

b) — Salut,

.....

c) —

.....
 — Înțeleg,

b) Notează un motiv pentru care castelul Bran atrage sute de mii de turiști.

c) Identifică, în textul dat, o informație care ți-ar fi utilă dacă te-ai hotărî să vizitezi castelul Bran.

d) Precizează anul primei atestări a castelului Bran.

PLICUL CU JOCURI

Jocul *Explorez Planeta Cuvintelor rătăcite*

Cumpără o revistă de la un chioșc de ziare. Rupe o pagină, la întâmplare. Decupează fiecare cuvânt de pe pagina respectivă. Pune bucățelele de hârtie într-o cană, apoi extrage 15 cuvinte. Amestecă bucățelele de hârtie rămase în cană cu puțină apă și aracet, pentru a confecționa o pastă din care vei modela un vulcan extraterestru.

Redactează, în 100-120 de cuvinte, un text narativ nonliterar cu titlul *Întâlniri cu extraterestrii de pe Planeta Cuvintelor rătăcite*, în care vei integra și cuvintele extrase de tine. Folosește vulcanul confecționat de tine pentru a te inspira în descrierea planetei.

Evaluare

Citește cu atenție textele care urmează, apoi rezolvă cerințele.

A. *Pif era băiatul.*

Paf era piaița.

Puf era cățelul.

Și tustrei erau prieteni la cataramă.

Iar minte? Minte aveau tustrei să mai împrumute și la alții.

Nimeni, însă, n-ar putea să spună care din trei e mai deștept decât celălalt. Nici ei nu se pun de pricină, când e vorba să se știe care e mai deștept. Câteodată, căpetenia jocului o ia Pif. Atunci Puf și Paf merg după el și-i ascultă poruncile. Altădată, o ia Puf înainte. Atunci băiatul și piaița se supun cățelușului. Pe urmă, hop! iată-l și pe Paf că vine cu ideile lui! Ideile lui Paf sunt întotdeauna năstrușnice.

E o piaiță mucalită și plină de haz, cum nu mai are pereche. Aceasta o ghicești îndată ce te-ai uitat întâia oară la Paf.

Te uiți la el; el râde de tine! Stă rezemat pe spate, în mâini, te privește de jos în sus și râde cu gura întinsă până la urechi. [...]

Dacă îl apuci cu mâna și-l strângi la piept, deodată Paf cască gura și scoate un țipăt subțire de muzicuță.

Te-ai speriat și l-ai scăpat jos.

Paf începe a se da peste cap. O dată, de două ori, de trei ori, de zece ori. Se învârte până când cade obosit, pe burtă, cu nasul lui de ardei în pământ: Paf!

Așa rămâne și crezi că a sfârșit. Te pleci și-l ridici. Paf zvâcnește încă o dată în sus, și începe a se da peste cap de-a-ndăratele, repede-repede, să nu-l ajungi din urmă.

Cățelul latră la dânsul.

Și strigă:

— Hei, Paf! Ajunge!... Ai să-ți turtești nasul, comediantule!...

Iar Paf se oprește să răsufle. Se așază în fund, cu moțul scufiei atârând pe nas și râde cu gura lui întinsă până la urechi. Și râde și râde...

(Cezar Petrescu, *Pif.Paf.Puf*, fragment)

B. *Muzeul jucăriilor, cea mai mare colecție de jucării din România, ajunge la Arad. Expoziția va fi inaugurată astăzi, de la ora 12:00, la Muzeul Preparandiei.*

Colecția aparține Asociației Muzeul Jucăriilor, o asociație fondată de către doi frați, Mihail și Cristian Dumitru, care colecționează jucării de peste 40 de ani, și al căror obiectiv ambițios este înființarea unui muzeu permanent al jucăriilor în România. Cu alte cuvinte, o instituție asemănătoare muzeelor de profil din alte părți ale lumii: Londra, Paris, Istanbul, Bruxelles, Nuremberg.

Asociația Muzeul Jucăriilor aduce la Arad circa 600 de exponate, din cele peste 12.000 câte deține. În această selecție veți regăsi și multe jucării produse la fabrica Arădeanca. Cea mai veche jucărie expusă datează de la începutul secolului trecut, selecția concentrându-se pe perioada anilor 1960-1980. Mulți dintre copiii care merg la expoziție sunt surprinși de cum arătau jucăriile părinților lor.

Mereu în căutare de noi exponate pentru colecția lor, unele achiziționate, altele donate, Mihail și Cristian Dumitru călătoresc foarte mult prin țară. Până la găsirea unui sediu permanent, o mică parte a colecției este expusă itinerant, de la București la Cluj-Napoca, Alba Iulia, Deva, Satu Mare, Galați, Brăila, Bârlad, Giurgiu, Brașov, iar acum, Arad.

Pasiunea pentru colecționarea jucăriilor a apărut în anii 1980, iar cea mai mare parte a colecției a fost obținută după anii 1990, când toată lumea voia să scape de jucăriile de dinainte, catalogate ca fiind comuniste.

Organizatorii vor să dezvolte, pe lângă expoziția de jucării, și o expoziție cu fotografii de colecție din copilăria românilor.

Cei doi colecționari vor asigura, în zilele inaugurale ale evenimentului (31 mai – 2 iunie), vizite ghidate și demonstrații. Intrarea este liberă pe întreaga perioadă a desfășurării expoziției, cuprinsă între 31 mai și 30 iunie, de luni până vineri între orele 8:00-16:00.

(Fragment preluat de pe site-ul <http://radiotimisoara.ro>)

Inițiere (dificultate scăzută)

1. (1p) Indică sinonime pentru cuvintele subliniate în textele date.

.....

2. (1p) Selectează, din textul A, două verbe la timpul prezent, care arată acțiunile lui Paf.

.....

3. (1p) Transcrie primul predicat din textul B și notează timpul și persoana verbului prin care acesta este exprimat.

.....

4. (1p) Menționează timpul următoarelor verbe din textele date: *începe*, *a apărut*, *vor asigura*, *datează*.

.....

Consolidare (dificultate medie)

5. (2p) Alcătuieste enunțuri despre următoarele aspecte care privesc textul B:

- câte jucării vor fi expuse la Arad;

.....

.....

- ce doresc organizatorii să dezvolte, pe lângă expoziția de jucării.

.....

.....

6. (1p) Formulează o idee principală care se poate desprinde din textul B.

.....

Aprofundare/Excelență (dificultate crescută)

7. (2p) Imaginează-ți că Paf, paița din textul A, a ajuns în expoziția jucăriilor, prezentată în textul B. Alcătuieste un text de 80-100 de cuvinte, în care să prezinți reacția copiilor care vizitează expoziția la vederea lui Paf.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Se acordă 1 punct din oficiu.

4-6 puncte 	6-8 puncte 	8-10 puncte
Mai ai de lucrat!	Cu siguranță poți mai mult!	Continuă în același fel!

Narativul în texte multimodale (text și imagine – banda desenată)

Să ne reamintim!

Completează enunțurile următoare:

O bandă desenată este

Benziile desenate sunt texte multimodale deoarece

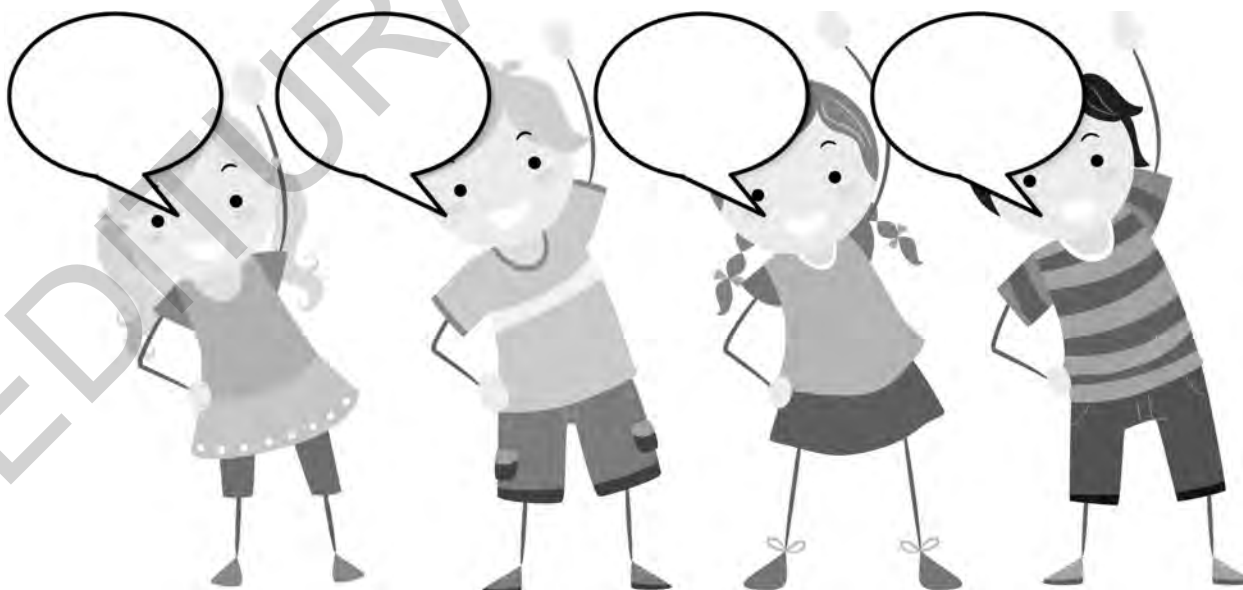
Ilustrațiile care alcătuiesc o bandă desenată sunt așezate într-o ordine și, de obicei, sunt așezate de la la

Textul care însoțește ilustrațiile poate fi așezat în de dialog sau în casete

Să rezolvăm exerciții, pentru a înțelege mai mult!

Inițiere

1. Notează replici adecvate, în bulele de dialog, astfel încât să indici succesiunea acțiunilor unor eroi de benzi desenate.

Consolidare

2. Citește benzile desenate care urmează, apoi rezolvă cerințele:

a) Privește prima imagine din benzile desenate reproduse. Cum este așezată bula de dialog?

b) Precizează cum se realizează continuitatea poveștii (trecerea de la o imagine la cealaltă, reluarea unor personaje etc.).

c) Identifică două detalii din imagini care sugerează spațiul întâmplărilor.

d) Cine ia hotărârea să ia măsuri de apărare împotriva pisicilor? Cum este redat în imagini acest moment din desfășurarea întâmplărilor?

e) Identifică replicile șoarecelui bătrân. Cum este redată în imagine încurcătura celorlalți șoricei?

f) Comentează, în 40-60 de cuvinte, semnificația ultimelor trei imagini din benzile desenate reproduse.

g) Alege două ilustrații din textul dat și notează ce se găsește în prim-plan și ce apare în planul îndepărtat.

h) Alcătuieste două benzi desenate pentru a modifica finalul poveștii.

3. Alege o zi oarecare din viața ta. Redă desfășurarea acesteia, prin benzi desenate.

Aprofundare/Excelență

PE 4. Crezi că lectura unei povești transpuse în benzi desenate este mai atractivă pentru copii decât lectura unui text neînsoțit de imagini? Motivează-ți opinia, în 60-100 de cuvinte.

5. Ai un prieten în altă țară și niciunul dintre voi nu știe suficient de bine limba celuilalt, astfel încât să puteți schimba mesaje, de aceea, începi să-i trimiți mesaje cu ajutorul benzilor desenate. Creează benzi desenate prin care să transmiți un mesaj prietenului tău.

6. Decupează secvențe din benzi desenate diferite, apoi creează un fir narativ pentru a reda succesiunea unor acțiuni în care să apară secvențele alese de tine.

Ameliorare

7. Prezintă, în 40-60 de cuvinte, firul narativ al unor benzi desenate pe care le îndrăgești.

8. Alcătuieste o listă cu eroii tăi preferați de benzi desenate. Scrie, în dreptul fiecăruia: cine este, ce face, dacă are sau nu puteri supranaturale, de ce îți place, dacă ți-ai dori să-i semeni.

9. Se dă următoarea introducere: *Un șoricel primește o scrisoare de la vărul lui, care îl invită să-l viziteze.* Alcătuieste o continuare a benzilor desenate reproduse în continuare, prezentând ce se întâmplă în timpul vizitei.

Cuprins

Dragul nostru elev, draga noastră elevă, Dragi profesori și părinți / 3

EVALUARE INIȚIALĂ / 5

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE / 8

Carte românească de învățătură: de la prima carte tipărită la cartea digitală / 8
Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică / 17
Modele comportamentale în legende greco-romane / 22

COMUNICARE ORALĂ / 29

LECTURĂ / 37

Tipare textuale de structurare a ideilor: narativ, descriptiv, explicativ
Cuvinte cheie, idee principală, idee secundară, temă / 37
Narativul literar. Acțiune, personaj, timp, spațiu / 44
Personificarea și comparația / 51
Narativul nonliterar. Acțiune, participanți, timp, spațiu / 55
Narativul în texte multimodale (text și imagine – banda desenată) / 60
Textul descriptiv (literar/nonliterar) / 63
Textul explicativ / 70

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII / 75

Gramatică / 75
Enunțul. Punctuația enunțului / 75
Propoziția / 80
Predicatul verbal / 84
Subiectul / 88
Atributul / 91
Verbul / 96
Substantivul / 125
Prepoziția / 131
Pronumele / 135
Adjectivul / 140
Numeralul / 144
Ortoepie și ortografie / 149
Vocabular / 155
Variație stilistică. Limbă standard. Normă și abatere / 161

REDACTARE / 162

EVALUARE FINALĂ / 170

EVALUARE INIȚIALĂ

Barem de corectare și de notare / 172

EVALUARE FINALĂ

Barem de corectare și de notare / 174